

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XLVII. De causa effectiua iræ, & de remedijs eius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

net. laedere autē aliquem, pertinet ad iniustitiam; vñ tam ex parte causæ, quæ est læsio illata ab altero, q̄ etiã ex parte uindictæ eius, quã appetit iratus, manifestũ est, q̄ ad eodẽ prinet ira, ad quos iustitia & iniustitia.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̄ sicut supra dictũ est, * Ira quã muis sit cum ratione, potest tamen etiã esse in brutis animalibus, quã ratione carent, in quãtũ naturali instinctu per imaginationẽ mouetur ad aliquid simile operibus rationis. Sic igitur, cũ in hoĩe sit & ratio & imaginatio, dupliciter in hoĩe potest motus iræ insurgere. Vno mō ex sola imaginatione nuntiante læsionem: & sic insurgit aliquis motus iræ etiã ad res irracionales & inanimatas, s̄m similitudinem illius motus, qui est in animalibus contra quodlibet nocivum: Alio modo ex ratione nuntiante læsionem: & sic, vt Philosoph. dicit 2. Rhet. * nullo modo potest esse ira ad res insensibiles, neque ad mortuos: tũ quia non dolent, q̄ maxime querunt irati in eis, quibus irascuntur: tum etiam quia non est ad eos uindicta, cum eorum non sit iniuriam facere.

AD II. dicendũ, q̄ sicut Philosoph. dicit in 3. Eth. * Quãdã metaphorica iustitia, & iniustitia est hoĩs ad seipsum, inquantũ scilicet ratio regit irascibilem, & concupiscibilem: & s̄m hoc etiam hō d̄r de seipso uindictam facere, & per consequens sibi ipsi irasci: proprie aut, & per se, nō cōtingit aliquem sibi ipsi irasci.

AD III. dicendũ, q̄ Philosophus in 2. Rhet. * assignat vnam differētiã inter odiũ & irã, q̄ odium potest esse ad aliquod genus, sicut habemus odio oẽ latronum genus: sed ira nō est nisi ad aliquod singulare, cuius rō est: quia odiũ causatur ex hoc, quod qualitas alicuius rei apprehēdit vt dissonans nrã dispositioni, & hoc potest esse vel in vniuersali, vel in particulari: sed ira causatur ex hoc quod aliquis nos læsit per suũ actũ: actus autē oēs sunt singularium, & ideo ira semp est circa aliq̄d singulare. Cũ autē tota ciuitas nos læserit, tota ciuitas cōputat̄ sicut vnũ singulare.

A ne uoce, & postea subdit. Qui dixerit fratri suo, Racha, ubi tangit ira cum uoce, sed necdum pleno verbo formata, & postea dicit. Qui autem dixerit fratri suo, fatue: ubi expletur uox perfectione sermonis: ergo insufficienter diuisit Damasc. q̄ iram, nihil ponens ex parte uocis.

SED CONTRA est autoritas * Damasceni, & Gregorii Nysseni.

RESPON. Dicendum, q̄ tres species iræ, quas Dam. ponit, & est Greg. Nys. * sumuntur s̄m ea, quæ dant iræ aliquid augmentum, q̄ q̄dem contingit tripliciter. Vno mō, ex facultate ipsius motus, & talem iram uocat fel, quia cito accēditur. Alio mō, ex parte tristitiæ causantis iram, q̄ diu in memoria manet, & hæc pertinet ad mania, q̄ a manendo dicit. Tertio, ex parte eius quod iratus appetit. s̄ uindictã, & hæc pertinet ad furorem, qui nunq̄ quiescit donec puniat. unde Phil. in 4. Ethic. * quodam irascitum uocat acutos, quia cito irascuntur: quosdam amaros, quia diu retinent iram, quosdam difficiles, quia nunquam quiescunt, nisi puniant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod omnia illa, per quæ ira recipit aliquam perfectionem, non omnino per accidens se habent ad iram, & ideo nihil prohibet secundum ea species iræ assignari.

AD SECUNDVM dicendũ, q̄ ex candescencia, quã Tullius * ponit, magis uidetur pertinere ad primã speciem iræ, quæ perficitur secundum uelocitatem iræ, quã ad furorem nihil autem prohibet ut thymosis Græce, quod Latine furor dicitur, utrunque importet, & uelocitatem ad irascendum, & firmitatem propositi ad puniendum.

AD TERTIUM dicendum, q̄ gradus illi iræ distinguuntur secundum effectum iræ, non autem secundum diuersã perfectionem ipsius motus iræ.

ARTICVLVS VIII.

Utrum conuenienter assignentur species iræ.

QVAESTIO XLVII.

Super Questionis 46. 47. 48. Articulum primum.

De causa effectiua iræ, & de remedijs eius, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de causa effectiua iræ, & de remedijs eius.

ET CIRCA hoc queruntur quatuor.

¶ Primò, Utrum semper motiũ iræ sit aliquid factum contra eũ qui irascitur.

¶ Secũdò, Utrũ sola paruipensio, uel despectio sit motiuum iræ.

¶ Tertio, De cã iræ ex parte irascētis.

¶ Quarto, De cã iræ ex parte eius, contra quem aliquis irascitur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum semper motiuum iræ sit aliquid factum contra eum qui irascitur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod non semp aliquis irascat̄ ppter aliqd contra se factum. Hō. n. peccando, nihil contra Deum facere potest. Df. n. Job. 35. Si multiplicat̄ fuerint

ne uaria, sulta scilicet celeritate, cholere memoria, uel appetitu ipso diuersificatur, propter quod non uideo, nisi accidentales differentias licet non totaliter accidentales, ut album, & nigrum ad animal.

Loco in 2. 1. citato, & Greg. Nys. li. 4. c. 13. * Loais in arg. Sed contra citat. 5.

Ca. 5. 5.

Loco citate in arg.

Art. 4. ad 4.

Ca. 3. nō pro ml a. h. to. 6.

Circa 6. lib. tom. 5.

Cap. 4. non autem re. note a. h. to. 6.

a. q. 11. ar. 2. Lib. 2. Or. modo. h. c. 16.

Missio. 7. arti. quo diligenter notabis, & memorie mandabis distinctionem iræ ex imaginatione & ratione, & aduer-tes, q̄ cum scientifico sermo de ira est, intel- ligitur de ira ex ratio- ne nuntiante. ¶ In 8. in respon. sione ad primũ aduerte, q̄ author non aperit intentionem suã, an putauerit has iræ spe- cies eẽ veras species. Et posset forte dici, q̄ non sunt ueræ spe- cies ex parte obiecti em caus per se diffe- rentias passionũ dif- ferentia sumuntur, q̄- nis ex parte subiecti speciee distingunt. Obiectum enim om- nis iræ omnino idẽ est, sed ex dispositio-

Circa q. 46. 47. & 48. simul, nota distinctionem iræ po- sitam ab Aristo. in 2. Rhe. Ira est appeti- tus cum tristitia ac spe punitionis appa- rentis, propter appa- rentem paruipen- sionem eorum, quæ in ipsum, aut in ipso aliqua non conue- nientem. Ex qua diffi- nitione uidere potes in primis iram pas- sionem compositam ex tristitia, & spe, & causis, & consequen- ter ex malo & bono ac per hoc ex parte tristitiæ mala dese- ctus, & uniuersaliter contristantia dispo- nunt ad iram, & in quibus tristitia acce- pta permanet, aut re- nouatur, ira quoque facile surgit. Ex parte uerò spei audacia, de- lectatioque confeg- tur tam in cogitan- do, quã in sperata presentia uindictæ.

Et

Ex parte autem successus sperate vindicta ad tristitiam, delectatio tanto est maior, quanto & medicina contra posita hēt rationem. Deinde habet obiectum vrinque, scilicet rem, & personam: res est punitio apparens, persona est is qui paripendit. Ex parte punitiois appetit & sperata vide, q̄ non est ira ad excellentes

c. 2. post me di. 10. 6.

iniquitates tuas, quid facies cōtra illum? dicitur tamen Deus irasci contra homines propter peccata, secundum illud psal. 105. Iratus est furore dominus in populum suum. ergo non semper aliquis irascitur propter aliquid contra se factum.

¶ 2 Præter. Ira est appetitus vindictæ: sed aliquis appetit vindictā facere, etiam de his que contra alios fiunt. ergo non semper motuum iræ est aliquid contra nos factum.

¶ 3 Præter. Sicut Philosophus dicit in 2. Rhet. * homines irascuntur præcipue contra eos, qui despiciunt ea, circa quæ ipsi maxime studēt: sicut qui student in philosophia, irascuntur contra eos qui philosophiam despiciunt, & simile est in aliis, sed despiciere philosophiā non est nocere ipsi studenti. non ergo semper irascimur propter id, quod contra nos fit.

¶ 4 Præter. Ille qui tacet contra contumeliantem, magis ipsum ad irā prouocat: ut dicit Chrysostr. sed in hoc contra ipsum nihil agit, q̄ tacet. ergo non semper ira alicuius prouocatur propter aliquid, quod contra ipsum fit.

causam iræ aliquam excellentiam, quam lædit paruipensio, & ex parte eius cui irascimur, defectus quem dedecet paruipendere excellentem: deniq; habes iram non ex qualibet, sed ex contra se, vel sua apparente paruipensione confurgere: vindicta n. pro se, vel suis aliquo modo fit extraneas. n. omnino iniurias non curamus. Et demum inconuenientem, seu iniustam oportere apparere paruipensionem vides, si ira excitari debet: quæ n. iuste pati credimus, non querimus vindicare, ut experientia continua testatur in iudicijs. Ex quibus nulla mihi videtur clarior differentia, qua possit odium ab ira discerni, quam q̄ ira est appetitus mali, ita quod lenit se punitum pro tali re: in odio autē appetitus est solius mali. Et si nesciunt exprimere affectus suos, saltem in hoc discernetur, si appetierunt malum pro vindicta, seu punitioe, aut simpliciter, vt habeat malum: illud n. ad irā, hoc ad odium spectat. Et hæc de passionibus dicta sufficiant: nihil n. aliud pro nunc scribendum occurrit in particulari. Restant in calce totius tractatus, de actibus appetitus tam intellectui, quam sensui, aliqua dubia simpliciter. & ad hominem diuum Sanctum Thomam.

¶ Primum est, an præter decem & septem actus appetitus iam tractatos, sex proprios rationalibus, & vndecim cōtes, sint alij actus appetitus distincti specie in esse nature ab istis, an sint soli supra dicti. Quod n. non sint plures, ex hoc suadet, quia diminutus author fuisset omitendo illos: quod verò sint plures, ex duobus probatur: primò quare præter omnes dictos est actus volitionis, seu nolle in uoluntate, de quo non est tractatum.

¶ Secundò, quare præter oēs dictos est in uoluntate actus neuter, quo voluntas vult bonum absolute, non pp se, nec propter aliud: & quod sit ponendus in uoluntate hic actus neuter, probatur inquit Scotus in 1. sent. dist. 1. q. 3. art. 1. Voluntati potest ostendi aliquod obiectum bonum absolute apprehensum, non sub ratione per se, nec propter aliud boni, & voluntas potest habere circa tale obiectum aliquem actum, & non necessario inordinatum: ergo potest habere aliquem actum volēdi neutrum, id est, nec propter se, nec propter aliud: de hoc autem actu non est tractatum: ergo assumptum patet, cum quandoque primò offeratur bonum: & deinde discutatur an sit bonum propter se, an propter aliud.

¶ Tertium dubium est, an oēs vndecim actus appetitus, quos passiones dicimus, vt sunt in uoluntate, sit actus voluntatis specifice

distincti in esse nature, an nulli: an aliqui sic, & aliqui non: & an coincident cum illis sex in esse nature, an sint alij specifice ab illis. Quod d. n. distinguuntur sp̄e, ex distinctione obiectorum, apparet: q̄ verò non distinguuntur, ex elevatione inferiorum in superiorē naturam, videtur: dispersa. n. in inferioribus vniuntur in superioribus: q̄ coincident cum illis sex, inductive manifestari potest: amare n. desiderare, sperare, audere, irasci, vel le quoddam est: quod non coincidunt, apparet ex eo, quod deorsum tractata sunt. Vt n. patet in q. 2. ar. 6. & per totum immediate hinc tractatum de passionibus, examinata sunt: non solum, vt in appetitu sensitivo, sed etiā in intellectivo sunt.

¶ Ad primum dubium dicitur, quod præter dictos decem, & septem actus, nullus est alius actus: quoniam nolle non est alius prædictis, & actus neuter non datur, vt patet, nec alius aliquis apparet. De nolle in primis dupliciter dici potest, primò quod nolle coincidit cum velle, quoniam nihil aliud significat nolle, quam velle non. Et ad hoc est autoritas San. Tho. superius in questione sexta, articulo tertio ad secundum, & in 1. sent. dist. 6. in expositione literæ, & dist. 46. ad secundum. In omnibus n. his locis vult, quod nolle significat

actum volēdi cum negatione obiecti: sed quoniam bonum & malum sunt obiecta appetitus, quamuis malum secundario: & bonum est quod omnia appetunt, malum verò quod omnia fugiunt: rationabile est, vt in primò appetitu quous est rationalis, sit actus conlonus vtriq; obiecto: prosecutione. I. respectu boni, & fuga respectu mali: ac per hoc sicut velle inest pro prosecutione, ita nolle pro fuga: illius n. obiectum proprium est bonum, huius autē malum: & hoc est tenendum & secundum rem, & secundum mentem autoris, vt patet superius in q. 2. ar. 1. ad primum, ubi ex proposito hoc tractat tāquam in proprio loco, nec oppositum sentit in locis prædictis, sed tantummodo expositum per velle, tāquam notius significatum per nolle. Dic ergo q̄ nolle, significat actum positum reuatiuū obiecti: & quia fuga in appetitu est sicut negatio in intellectu, ut dicitur in 6. Ethic. ideo hic actus declaratus est per velle non: non fuit tamē tacitus ab authore in hoc tractatu actus istius nolitionis, sed in quantum est proprius voluntati tractatus est cum suo contrario. I. velle. Oppositorum n. eadē est disciplina. Et assignatum est ei obiectum, scilicet malum, & dictum quid est. I. fuga, vt patet in loco allegato. In quantum verò rationem habet cōem cum passionibus, tractatum est in tractatu de odio, & opposito desiderij, de desperatione ac timore: sunt n. in uoluntate hæc, nolitiones: & vt dictum est, vniuersaliter passiones tractatæ sunt tam pro passionibus, q̄ pro actibus voluntatis similibus passionibus. De actu autem neutro, quod non datur facile, manifestum sit ex hoc. Cum appetitur bonum absolute, concurrunt duæ conditiones in obiecto. I. bonitas terminans actum appetitus, & negatio ordinis ad aliud, propter quod appetitur: fertur enim uoluntas in bonum absolute representatum, sic q̄ appetit ipsum, & non appetit ipsum pp aliud. Ex hoc autē ulterius procedendo adiuncto, quod bonum propter se non exponitur positue, sed negatiue: quia sicut nihil est a se positue, sed negatiue, id est non ab alio: ita nihil est propter se positue: sed negatiue, id est non propter aliud, uidebis q̄ cum bonum absolute appetitur, verus assensus voluntatis est ad bonum ut finem, & pp se, & non est actus neuter. Et per hoc patet solutio rationis: iam n. patet q̄ est implicatio in adiectio dicere quod bonū representatur absolute, & non propter se, nec propter aliud. Bonum n. absolute est propter se negatiue: & hoc modo intelligitur pp se, ut distinguitur cōtra pp aliud: sicut in intelligitur cura

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 2. Rhet. * q̄ ira fit sp̄ ex his, quæ ad seipsum: inimicitia autē & sine his, q̄ ad ipsum. si n. putemus talem esse, odimus.

RESPON. Dicendum, q̄ sicut supra dictum est. * Ira est appetit⁹ nocendi alteri sub ratione iusti iudicatiui. Vindicta autem locū non habet, nisi ubi præcessit iniuria: nec iniuria omnis ad vindictam prouocat, sed illa sola, quæ ad eum pertinet, qui appetit vindictam. Sicut enim unumquodq; naturaliter appetit proprium bonum, ita et naturaliter repellit proprium malum; iniuria autem ab aliquo facta non pertinet ad aliquem, nisi aliquid fecerit, qd aliquo mō sit contra ipsum. un segtur qd morium iræ alicuius, semper fit aliquid cōtra ipsum factū.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ira non dicitur in Deo secundum passionem animi, sed secundum iudicium iustitiæ, prout uult vindictam facere de peccato. Peccator n. peccando, Deo nihil nocere effectiue potest, tamen ex parte sua dupliciter contra Deum agit, Primò quidem, in quantum eum in suis mādatis contemnit:

actum volēdi cum negatione obiecti: sed quoniam bonum & malum sunt obiecta appetitus, quamuis malum secundario: & bonum est quod omnia appetunt, malum verò quod omnia fugiunt: rationabile est, vt in primò appetitu quous est rationalis, sit actus conlonus vtriq; obiecto: prosecutione. I. respectu boni, & fuga respectu mali: ac per hoc sicut velle inest pro prosecutione, ita nolle pro fuga: illius n. obiectum proprium est bonum, huius autē malum: & hoc est tenendum & secundum rem, & secundum mentem autoris, vt patet superius in q. 2. ar. 1. ad primum, ubi ex proposito hoc tractat tāquam in proprio loco, nec oppositum sentit in locis prædictis, sed tantummodo expositum per velle, tāquam notius significatum per nolle. Dic ergo q̄ nolle, significat actum positum reuatiuū obiecti: & quia fuga in appetitu est sicut negatio in intellectu, ut dicitur in 6. Ethic. ideo hic actus declaratus est per velle non: non fuit tamē tacitus ab authore in hoc tractatu actus istius nolitionis, sed in quantum est proprius voluntati tractatus est cum suo contrario. I. velle. Oppositorum n. eadē est disciplina. Et assignatum est ei obiectum, scilicet malum, & dictum quid est. I. fuga, vt patet in loco allegato. In quantum verò rationem habet cōem cum passionibus, tractatum est in tractatu de odio, & opposito desiderij, de desperatione ac timore: sunt n. in uoluntate hæc, nolitiones: & vt dictum est, vniuersaliter passiones tractatæ sunt tam pro passionibus, q̄ pro actibus voluntatis similibus passionibus. De actu autem neutro, quod non datur facile, manifestum sit ex hoc. Cum appetitur bonum absolute, concurrunt duæ conditiones in obiecto. I. bonitas terminans actum appetitus, & negatio ordinis ad aliud, propter quod appetitur: fertur enim uoluntas in bonum absolute representatum, sic q̄ appetit ipsum, & non appetit ipsum pp aliud. Ex hoc autē ulterius procedendo adiuncto, quod bonum propter se non exponitur positue, sed negatiue: quia sicut nihil est a se positue, sed negatiue, id est non ab alio: ita nihil est propter se positue: sed negatiue, id est non propter aliud, uidebis q̄ cum bonum absolute appetitur, verus assensus voluntatis est ad bonum ut finem, & pp se, & non est actus neuter. Et per hoc patet solutio rationis: iam n. patet q̄ est implicatio in adiectio dicere quod bonū representatur absolute, & non propter se, nec propter aliud. Bonum n. absolute est propter se negatiue: & hoc modo intelligitur pp se, ut distinguitur cōtra pp aliud: sicut in intelligitur cura

Inf. art. 4. corp.

lib. 2. c. 1. dist. 1.

a. 8. cir. 10. 6.

c. 2. tom.

c. 2. in pr. 10. 6.

c. 2. p. post. 10. 6.

cum distinguitur ens a se contra ens ab alio. Sed aduerte Notitia, qd sp subintelligitur bonum subintratum, aliquo pp se diceretur de chimera; qd n est boni no propter aliud, est bonum pp se. Quod si contendat quis, quod sumit pp se positum, manifeste distinguit bonum pp aliud contra nullum bonum non datur n bonum propter se positum, nisi fingatur aliquid quod fit positum finis sui ipsius.

Ad secundum dubium dico, quod non uideo in re, aut i auctore distinctionem specificam in esse nature actuum, qui passionis dnt in uoluntate positum, sed omnes preter tristitiam, ad supra nominatos septem actus. i. uelle, nolle, frui, intendere, eligere, consentire, & uti, reduci putat. Author siquidem superius in quest. 3. art. 2. ad primam particularem conditionem distinguere passionem partis sensitiua, affirmans, oppositorumque in parte intellectua insinuas, amorem & desiderium in parte sensitiua, non intellectua distinguit secundum specie inuenit. & de delectatione in uoluntate, & aliis passionibus idem sensisset, non posuisset fructuonem solam specie distinctam ab aliis actibus uoluntatis, sed tractasset de ea in tractatu de delectatione, cum sit eius spes. Ad naturam autem rerum aspectu, de se scio iram in uoluntate, nisi uelle uindictae & amorem, nisi uelle bonum sibi, uel alteri &c. Tristitiam autem excepi, quia contra eandem generis sum, & eadem est eorum disciplina ac per hoc cum delectatio in uoluntate distincta sit specie actus a uelle, & aliis actibus, consequens est ut tristitia, que ei est contraria, sit etiam specie distincta actus a nolle, & ceteris nec propter quoniam & pondofructuonem ipem per se in uoluntate insinuaui tristitiam, oppositorum. n. eade est disciplina: & tra-

Secundo in quantum nocentum aliquod infert alicui, uel sibi uel alteri, quod ad Deum pertinet, prout ille cui nocentum infertur, sub Dei prouidentia, & tutela continetur.

AD SECUNDUM Dicendum, qd irascimur contra illos qui alii nocent, & uindictam appetimus, in quantum illi quibus nocetur, aliquo modo ad nos pertinet uel per aliquam affinitatem, uel per amicitiam, uel saltem per cognitionem naturae.

AD TERTIUM Dicendum, quod id, in quo maxime studemus, reputamus esse bonum nostrum: & ideo cum illud despiciat, reputamus nos quoque despiciat, & arbitramur nos laesos.

AD QUARTUM dicendum, quod tunc aliquis tacens ad iram prouocat iniuriantem, quando uidetur ex contemptu tacere, quasi par uipendat alterius ira, ipsa autem paruipensio quidam actus est.

ARTICVLVS II.

Utrum sola paruipensio, uel despectio sit motiuum irae.

AD SECUNDUM sic procedit. Videtur quod non sola paruipensio, uel despectio sit motiuum irae. Dicitur n. Dam. * quod iniuria passi, uel aestimantes pati, irascimur, sed hoc potest iniuriam pati et ab aliquo despectu, uel paruipensione. ergo non sola paruipensio est ire motiuum.

¶ 2. Præ. Eiusdem est appetere honorem, & contristari de paruipensione, sed bruta animalia non appetunt honorem, ergo non contristantur de paruipensione. & tñ in eis puocatur ira pp hoc, quod uulnerantur, ut dicit Philof. in 3. Ethic. * ergo non sola paruipensio uidetur esse motiuum irae.

¶ 3. Præ. Philof. in 2. Rhet. * ponit multas alias causas irae, puta obliuionem, & exultationem in infortunio, de auertatione malorum, impedimentum consequendae prae uoluntatis. non ergo sola paruipensio est prouocatiua irae.

SED CONTRA est, quod Philof. dicit in 2. Rhet. * quod ira est appetitus cum tristitia punitionis propter apparentem paruipensionem non conuenienter factam.

RESPON. Dicendum, quod oēs causa irae reducuntur ad paruipensionem. Sunt n. tres species paruipensionis, ut dicitur in 2. Rhet. * de despectu, epireasmus id est, impedimentum uoluntatis implende, & contumeliatio, & ad haec tria oia motiua irae reducuntur. cuius ratio potest accipi duplex. Prima

A est, quia ira appetit nocentum alterius, in quantum habet rationem iusti uindictatiui: & ideo in tantum querit uindictam, in quantum uis esse iusta. Iusta autem uindicta non fit nisi de eo, quod est iniuste factum: & ideo prouocatiuum ad iram semper est aliquid sub ratione iniusti. unde dicit Phil. in 2. Rhet. * quod si homines putauerint eos qui leserunt, esse iuste passos, non irascuntur: non enim fit ira ad iustum. Contingit autem tripliciter nocentum alicui inferri, scilicet, ex ignorantia, ex passione & ex electione. Tunc n. aliquis maxime iniustum facit, quando ex electione, uel industria, uel ex certa malitia nocentum infert, ut dicitur in 5. Ethic. * & ideo maxime irascimur contra illos, quos putamus ex industria nobis nocuisse. Si n. putemus aliquos uel per ignorantiam, uel ex passione nobis intulisse iniuriam; uel non irascimur contra eos, uel multum. Agere n. aliquid ex ignorantia, uel ex passione diminuit rationem iniuriae, & est quodammodo prouocatiuum misericordiae & ueniae: illi autem qui ex industria nocentum inferunt, ex contemptu peccare uidentur, & ideo contra eos maxime irascimur. Unde Phil. dicit in 2. Rhet. * quod his qui propter iram aliquid fecerunt, aut non irascimur, aut minus irascimur: non enim propter paruipensionem uidetur egisse. Secunda ratio est, quia paruipensio excellentiae hominis opponitur: quae enim homines nullo modo putant digna esse, paruipendunt, ut dicitur in 2. Rhet. * Ex omnibus autem bonis nostris aliquam excellentiam quaerimus, & ideo quodcuque nocentum nobis inferatur, in quantum excellentiae derogat, uidetur ad paruipensionem pertinere.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ex quacunque alia causa aliquis iniuria patitur, quae ex contemptu, illa causa minuit rationem iniuriae: sed solus contemptus, uel paruipensio rationem irae auget, & ideo est pars irascendi.

AD SECUNDUM dicendum, quod licet animal brutum non appetat honorem sub ratione honoris, appetit tamen naturaliter quandam excellentiam, & irascitur contra ea quae illi excellentiae derogant.

AD TERTIUM dicendum, quod omnes illae causae ad quandam paruipensionem reducuntur. Obliuio n. paruipensionis est euidentis signum: ea n. quae magna aestimamus, magis memoria infirmus. Similiter ex quadam paruipensione est, quod aliquis non uereatur contristare aliquem, denuntiando sibi aliqua tristitia. Qui est in infortunio alicuius hilaritatis signa ostendit, ut parum curare de bono, uel malo eius. Similiter est qui impedit aliquem a sui proposito ascensione, non propter aliquam utilitatem sibi inde prouenientem, non ut multum curare de amicitia eius; & ideo oia ista in quantum sunt signa contemptus, sunt prouocatiua irae.

ARTICVLVS III.

Utrum excellentia irascentis sit causa irae.

AD TERTIUM sic procedit. Videtur, quod excellentia alicuius non sit causa, quod facilius irascatur. Dicitur n. Phil. in 2. Rhet. * quod maxime aliqui irascuntur, cum tristantur, ut infirmi & egentes, & qui non habent id quod concupiscunt, sed oia ista ad defectum pertinet. ergo magis facit prouocare ad iram defectus, quam excellentia.

¶ 2. Præ. Philof. dicit ibidem, * quod tunc aliquis maxime

ctando de delectatione & tristitia, expref se tradidit tristitiam contrariam delectationi in uoluntate, ut pater superius in quest. 3. & sic si decem & septem supradictis addantur duo actus. i. nolle, & tristitari, erunt in uniuerso actus decem & noue appetitus distincti specie i esse nature, comprehendendo sub fructuone oem delectationem uoluntatis.

*Cap. 3. non procul a fin. to. 6. i

*c. 5. & 8. to mo. 5.

*cap. 3. circa med. to. 6.

*c. 2. no princ. tom. 6.

*c. 2. no princ. tom. 6.

*c. 2. no princ. tom. 6.

*c. 2. no princ. tom. 6.

*c. 2. no princ. tom. 6.

*c. 2. no princ. tom. 6.

*c. 2. no princ. tom. 6.

*c. 2. no princ. tom. 6.

Infr. art. 3. & 4. corp.

lib. 2. Orth. fid. c. 16.

c. 8. cir. med. to. 6.

c. 2. tom. 6.

c. 2. in princ. to. 6.

c. 2. paulo post princ. tom. 6.

c. 2. a med. to. 6.

c. 2. a med. to. 6.

ximè irascuntur,quādo in eis despicitur id, de quo pōt esse suspicio,quod uel non in sit eis,vel q̄ sit in eis debiliter, sed cum putēt se multum excellere in illis,in quibus despiciuntur, non curant, sed prādicta suspicio ex defectu prouenit. ergo defectus est magis causā q̄ aliquis irascatur,quā excellentia.

¶ 3 Præ. Ea quæ ad excellentiam pertinent,maximè faciunt hoīes iucundos, & bonæ spei esse, sed Phil. dicit in 2. Rhet. quod in ludo, i risu, in festo, in prosperitate, in consummatione operum, in delectatione non turpi, & in spe optima, homines non irascuntur. ergo excellentia non est causā iræ.

SED CONTRA est, quod Philosophus in eodem libro dicit, q̄ hoīes propter excellentiam indignantur.

RESPON. Dicendum, quod cā iræ in eo qui irascitur, dupliciter accipi pōt. Vno modo s̄m habitudinē ad motuum iræ, & sic excellentia est causā ut aliq̄s de facili irascatur: est enim motuum iræ iniusta paruipensio, ut dictum est. * constat autem, q̄ quātō aliquis est excellentior, iniustius paruipēditur in hoc, in quo excellit: & ideo illi qui sunt in aliqua excellentia, maxime irascuntur, si paruipendantur, pura, si diues paruipēditur in pecunia, & rhetor in loquēdo, & sic de alijs. Alio modo pōt considerari cā iræ in eo qui irascit, ex parte dispositionis quæ in eo relinquitur ex tali motu. Manifestum est aut, quod nihil mouet ad irā, nisi nocuentū quod contristat: ea autē q̄ ad defectum pertinent, maxime sunt contristantia, quia hoīes defectibus subiacentes facilius læduntur. Et ista est causā, quare homines qui sunt infirmi, vel in alijs defectibus, facilius irascuntur, quia facilius contristantur. Et per hoc patet responsio ad primum.

* Ca. 3. circa med. tom. 6.

* Ca. 9. to. 6.

* Art. præc.

AD II. Dicendū, quod ille qui despicitur in eo, in quo manifeste multū excellit, nō reputat se aliquā iacturā pati, & ideo nō contristatur, & ex hac parte minus irascitur: sed ex alia parte, inquātū indignus despicitur, habet maiorē rōnē irascēdi, nisi forte reputet se non inuideri, vel subsannari propter defectum, sed pp ignorantiam, vel propter aliud hmōi.

AD III. Dicendum, quod omnia illa impediūt iram, inquārum impediunt tristitiam, sed ex alia parte nata sunt prouocare iram, secundum quod faciūt hominem inconuenientius despici.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum defectus alicuius sit causa, vt contra eum facilius irascamur.

AD QVARTVM sic proceditur. Vt, q̄ defectus alicuius non sit causā, vt cōtra ipsūm facilius irascamur. Dicit. n. Phil. in 2. Rhe. * quod his q̄ confitentur, & pœnitent, & humiliātur, nō irascimur, sed magis ad eos mitelcimus, vnde & canes non mordent eos qui residēt, sed hoc pertinet ad paruitatē & defectū. ergo paruitas alicuius est cā, vt min⁹ irascamur.

* Ca. 3. p. 3. primum a principio. tom. 6.

¶ 2 Præ. Nullus est maior defectus quā mortis, sed ad mortuos definit ira: ergo defectus alicuius non est causā prouocatiua iræ contra ipsūm.

¶ 3 Præ. Nullus æstimat aliquem paruū ex hoc, quod est sibi amicus, sed ad amicos si nos offenderint, vel si non iuerint, magis offendimur: vnde dicitur in psal. 56. Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique: ergo defectus alicuius non est causā, vt contra ipsūm facilius irascamur.

* Ca. 2. a medio, to 6.

* Art. 2. & 3.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 2. Rhet. * quod diues irascitur contra pauperem, si eū despiciat, & principans contra subditum.

RESPON. Dicendū, quod sicut iā supra dictū est,

F Indigna despectio est maxime prouocatiua iræ. Defectus igitur, uel paruitas eius, contra quem irascimur, facit ad augmentum iræ in quantum auget indignā despectionem. Sicut. n. quātō aliquis est maior, tantō indignius despicitur: ita quātō aliquis est minor, tantō indignius despicit. & ideo nobiles irascuntur si despiciantur a rusticis, uel sapientes ab insipientibus, uel domini a seruis. Si uerō paruitas, uel defectus diminuat despectionem indignam, talis paruitas nō auget, sed diminit iram: & hoc modo illi qui pœnitent de iniurijs factis, & confitentur se male fecisse, & humiliantur, & ueniam petūt, mitigant iram, secundum illud Prouerb. 15. Responso mollis frangit iram, in quantum. f. tales nidentur se male fecisse, sed magis magnipendere eos, quibus se humiliant. Et per hoc patet responsio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, quod duplex est causā, quare ad mortuos cessat ira. Vna, quia non possunt dolere & sentire, quod maxime quærunt irati in his, quibus irascuntur. Alio modo, quia iam uidentur ad ultimum malorum peruenisse: unde etiā ad quoscuq̄ grauiter læsos cessat ira, in quantum eorum malum excedit mensuram iustæ retributionis.

AD TERTIVM dicendum, quod etiam despectio quæ est ab amicis, uidetur esse magis indigna: & ideo ex simili causā magis irascimur contra eos si despiciant uel nocendo, uel non iuuando, sicut & contra minores.

QVAESTIO XLVIII.

De effectibus ira, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectibus iræ.

- ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.
- ¶ Primò, Vtrum ira causet delectationem.
- ¶ Secūdo, Vtrum maxime causet feruorē in corde.
- ¶ Tertio, Vtrum maxime impediāt rationis usum.
- ¶ Quarto, Vtrum causet taciturnitatem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ira causet delectationem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, q̄ ira nō causet delectationem. Tristitia enim delectationem excludit, sed ira est semper cum tristitia, quā ut dicitur in 7. Ethic. * Omnis q̄ facit aliquid propter iram, facit tristatus. ergo ira nō causat delectationem.

¶ 2 Præ. Phil. dicit in 3. * Eth. q̄ punitio quietat motū iræ, delectationē pro tristitia faciens: ex quo pōt accipi, q̄ delectatio irato puenit ex punitioe, punitio autē excludit irā. ergo adueniente delectatiōe, ira tollitur. nō est ergo effectus delectationi cōiunctus.

¶ 3 Præ. Nullus effectus impedit causam suam, cū sit sue causæ conformis, sed delectatiōes impediūt irā, ut dī in 2. Rhet. * ergo delectatio nō est effectus iræ.

SED CONTRA est, quod Philosophus in eodem libro inducit prouerbium, Quod ira multo dulcior melle distillante in pectoribus uitorum crescit.

RESPON. Dicendū, q̄ sicut Philosophus dicit in 7. Ethic. * Delectationes maxime sensibiles & corporales, sunt medicinae quādā contra tristitiam: & ideo quātō p delectationem contra maiorē tristitiā, uel anxietatem remedium præstatur, tantō delectatio magis percipiē; sicut patet, q̄ qñ aliquis sitit, delectabilior sit ei potus. Manifestum est autē ex prædictis, q̄ motus iræ insurgit ex aliqua illata iniuria contristante,

* q. 26.

Vtr. q. 2. c. 6.

* q. 28.

* Ca. 3. p. 3. diu. 10.

* Ca. 3. tom. 6. Dana. fidei Or. 26. in pr. q. 44. a.

* Ca. 31. med.